

МИКИТЮК ВІКТОРІЯ, здобувачка вищої освіти

Науковий керівник – **ПОТРИВАЄВА НАТАЛЯ**, д.е.н., професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА У РОСЛИННИЦТВІ

У сфері сільського господарства процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання характеризуються своїми специфічними особливостями, що значною мірою залежать від природних умов. Рослинництво виступає центральним елементом аграрної економіки, забезпечуючи основний прибуток сільськогосподарським підприємствам. Одними із ключових завдань є збільшення обсягів продукції та підвищення її якості. Ефективна організація бухгалтерського обліку надає достовірну інформацію для прийняття обґрунтованих економічних рішень та зниження ризиків у фінансовій діяльності підприємств.

Головна мета обліку витрат у сільському господарстві – забезпечення швидкою, точною та повною інформацією про кількість і вартість продукції, а також витрати на виробництво для різних структурних підрозділів та підприємства в цілому. Це має важливе значення для поточного управління та стратегічного планування. Різні рівні управління вимагають різної інформації про витрати, що обумовлює відповідну організацію обліку.

На сільськогосподарських підприємствах класифікацію витрат для фінансового обліку проводять відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» [2]. Для внутрішньогосподарського планування, обліку та калькулювання собівартості продукції використовується класифікація витрат, визначена в Методичних рекомендаціях з планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [1].

Облік витрат виробництва у рослинництві ведеться за об'єктами, такими як сільськогосподарські культури та роботи, а також витратами, що потребують розподілу, які реєструються протягом року. Витрати обліковуються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» і розподіляються по культурах наприкінці року. Протягом року рахунок 91 містить дебетовий залишок, що не узгоджується з методологією обліку.

Облік забезпечує визначення витрат на вирощування продукції, використання ресурсів та обсягів виробленої продукції у натуральних та грошових вимірниках. Він відіграє важливу роль у загальному управлінні та контролі економічних показників. Рослинництво має свої специфічні особливості, пов'язані з природними та соціальними факторами, які враховуються при організації обліку. Основна мета обліку витрат – контроль за виробничою діяльністю та управління витратами.

Основні принципи організації обліку витрат у сільському господарстві:

- 1) показники витрат і калькуляції собівартості продукції мають відповідати плановим і нормативним показникам;
- 2) документування витрат здійснюється у момент їх виникнення, з відображенням відхилень від норм окремо;

3) усі витрати на виробництво продукції включаються до її собівартості;

4) витрати групуються за об'єктами обліку та статтями через систему рахунків бухгалтерського обліку;

5) собівартість продукції розраховується на основі даних обліку витрат, що вимагає ідентифікації об'єктів обліку та об'єктів калькуляції.

Облік витрат є основою для калькуляції собівартості, яка є результатом обліку витрат на виробництво продукції. Визначивши собівартість продукції та проаналізувавши причини її змін, планують витрати на наступний рік, оскільки протягом року продукція обліковується за плановою собівартістю. Планування діяльності, зокрема витрат на виробництво, є необхідною складовою управлінського процесу у сільськогосподарських підприємствах.

Основна мета обліку витрат на виробництво продукції рослинництва полягає в тому, щоб своєчасно, повно та достовірно відображати фактичні витрати і контролювати використання виробничих ресурсів. Обсяги виготовленої продукції враховуються як в натуральних, так і в грошових вимірниках. Витрати на виробництво групуються за статтями, затвердженими в наказі про облікову політику підприємства.

Собівартість продукції визначається раз на рік, наприкінці року. Для обліку витрат і виходу продукції використовуються рахунок 23 «Виробництво» і субрахунок 231 «Рослинництво», де відображаються витрати і вироблена продукція. Облік витрат здійснюється згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» [2], НП(С)БО 9 «Запаси» [3] та НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [4]. Для управлінського обліку доцільно використовувати інтегровану систему рахунків, що є основою Плану рахунків та фінансової звітності. Прямі витрати обліковуються на рахунку 23 «Виробництво», а непрямі – на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати».

Через залежність виробництва від природних умов сільське господарство характеризується високим рівнем виробничого ризику. Це зумовлено поведінкою змінних витрат при зниженні врожайності через несприятливі природні умови. Сільськогосподарське виробництво є інерційним, і витрати на виробництво складно скоригувати протягом одного циклу, що впливає на ефективність виробництва.

Таким чином, облік витрат виробництва у рослинництві відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління сільськогосподарськими підприємствами. Він не лише дозволяє відстежувати фактичні витрати на виробництво продукції, а й сприяє оптимізації ресурсів, зниженню фінансових ризиків та підвищенню рентабельності господарської діяльності. Системний підхід до організації обліку, заснований на вимогах П(С)БО та методичних рекомендаціях, дає змогу формувати достовірну інформаційну базу для прийняття обґрунтованих рішень щодо планування, ціноутворення та подальшого розвитку підприємства.

Особливості рослинництва, зокрема його залежність від природних умов, визначають необхідність гнучкого підходу до планування витрат і коригування облікових даних відповідно до змін у виробничих процесах. Високий рівень

ризиків, зумовлений сезонністю, погодними факторами та довготривалістю виробничих циклів, потребує ретельного контролю витрат та впровадження ефективних методів управлінського обліку.

Оскільки рослинництво є провідною галуззю аграрного виробництва, облік витрат на його продукцію відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління сільськогосподарськими підприємствами. У сучасних умовах цифровізація обліку витрат стає важливим інструментом для підвищення якості облікових даних, оперативного контролю за використанням ресурсів та формування достовірної інформації для управлінських рішень. Вона забезпечує автоматизацію процесів, оперативне фіксування відхилень, синхронізацію даних у реальному часі та покращення аналітики витрат. Це сприяє своєчасному прийняттю рішень, зниженню фінансових ризиків і підвищенню рентабельності господарської діяльності. Цифрові технології дозволяють інтегрувати облік у загальну систему управління підприємством, оптимізувати документообіг та спростити доступ до державної підтримки й фінансових інструментів [5]. Разом з тим, ефективність цифрової трансформації залежить від рівня технічного забезпечення, кваліфікації персоналу та доступу до швидкісного інтернету.

Серед програмних продуктів, які активно використовуються в Україні для удосконалення обліку витрат у рослинництві, можна виокремити BAS Агropідприємство, Soft.Farm, Cropio, OneSoil, EOS Crop Monitoring, Агроконтроль та ERP-рішення українських розробників. Вони дозволяють вести облік за культурами, контролювати використання матеріалів і техніки, формувати звітність та автоматизувати розрахунок собівартості продукції. Застосування таких програм сприяє підвищенню продуктивності облікової роботи, зменшенню витрат часу та зростанню прозорості фінансової інформації [5]. Таким чином, цифровізація обліку витрат у рослинництві є необхідною умовою для розвитку сучасного аграрного бізнесу, ефективного управління ресурсами та досягнення сталого економічного зростання підприємств.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств Мінагрополітики України; Наказ, Рекомендації від 18.05.2001 № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text>
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» Мінфін України; Наказ, Положення від 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» Мінфін України; Наказ, Положення від 20.10.1999 № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» Мінфін України; Наказ, Положення від 18.11.2005 № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>
5. Potryvaieva N., Kozachenko L., Nedbaylo I., Nesterchuk I. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2022. Т. 26, № 1. С. 79–88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)

